

Sisäinen tarkastus osana Corporate Governancea

Tässä Tampereen yliopistolle tuotetun artikkelin referaattisarjassa kuvataan sisäisen tarkastuksen erityispiirteitä osana Corporate Governancea kolmessa erityyppisessä ympäristössä – finanssialalla, julkishallinnossa ja pörssiyhtiöissä. Kirjoittajat havainnoivat, kuinka lainsäädännöltään ja kulttuuriltaan erilaisissa organisaatioissa sisäisen tarkastuksen työtä toteutetaan.

Osa 3. Sisäinen tarkastus osana Corporate Governancea suomalaisissa pörssiyhtiöissä

Pörssiyhtiöiden hyvän hallinnon kehittämiseksi ja tueksi on luotu Arvopaperimarkkinayhdistyksen ylläpitämä Hallinnointikoodi, jota kaikkien pörssiyhtiöiden tulee noudattaa. Hallinnointikoodi kuvaa sisäisen tarkastuksen tehtävät seuraavasti: ”Sisäisen tarkastuksen tehtäviin kuuluu arvioida muun muassa yhtiön sisäisen valvontajärjestelmän ja riskienhallinnan sekä johtamis- ja hallintoprosessien tarkoituksenmukaisuutta ja tuloksellisuutta. Sisäisen tarkastuksen avulla voidaan tukea organisaation kehittämistä ja tehostaa hallitukselle kuuluvan valvontavelvollisuuden hoitamista. Yhtiön sisäisen tarkastuksen organisointi ja työskentelytavat ovat riippuvaisia muun muassa yhtiön harjoittaman liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, henkilökunnan määrästä ja muista vastaavista tekijöistä. Yhtiön ei aina ole tarkoituksenmukaista järjestää sisäisen tarkastuksen tehtäviä omaksi toiminnokseen organisaatiossaan.”

Pörssisäätiön julkaiseman Pörssilistautujan käsikirjan (2016) mukaan sisäisen tarkastuksen parhaisiin käytäntöihin kuuluu vahva riippumaton raportointilinja, liiketoiminnan kannalta olennaisiin riskeihin keskittyminen, sekä kattava ja yhtiön toimintaan oikein mitoitettu osaaaminen. Käsikirjassa viitataan monelta osin Hallinnointikoodiin. Kansainvälinen IIA:n ammattillinen ohjeistus tarjoaa pörssiyhtiöiden sisäiseen tarkastukseen myös ammattikunnan omaa sääntelyä.

Jaakko Rönkön tuoreen väitöskirjatutkimuksen (2019) mukaan suomalaisista listautuneista pörssiyhtiöistä 41% käyttää sisäistä tarkastusta. Rönkkö löysi selvän yhteyden organisaation omistusrakenteen (esim. omistuksen hajanaisuus tai valtio-omisteisuus), koon ja taloudellisen aseman sekä sisäisen tarkastuksen järjestämisen välillä. Sisäisen tarkastuksen asema näyttäisi heikentyvän niukkojen resurssien tilanteessa samalla kun sisäisen tarkastuksen tuloksellisuuden arvioinnin merkitys korostuu.

Tärkeä toimintaedellytys sisäiselle tarkastukselle on riippumattomuus yhtiön johdosta, joka parhaiden käytäntöjen mukaan on ratkaistu niin, että sisäinen tarkastus raportoi hallinnollisesti toimitusjohtajalle ja toiminnallisesti hallitukselle.

Sisäisen tarkastuksen tulee myös saada varmuus siitä, että sen käytössä on kattava materiaali, jotta tarkastuksissa saadaan riittävä ja luotettava kokonaiskuva tapahtumista. Sisäisen tarkastuksen riskiperusteisen vuosisuunnitelman turvaamiseksi tulisi tarkastuksen olla tietoinen ja käydä vuoropuhelua organisaation tulevaisuuden linjauksista mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Tällä tavoin sisäinen tarkastus pystyy myös parhaiten reagoimaan muuttuviin tilanteisiin. Luotettavalla ja riittävällä tiedonsaannilla turvataan tarkastuksen laatu.

Listayhtiöissä tarkastusvaliokunnat ovat keskeinen osa hallitustyöskentelyä. Sisäisen tarkastuksen säännölliset tarkastusvaliokuntatapaamiset tarjoavat mahdollisuuden monipuoliselle vuoropuhelulle ja tiedonjakamisella arviointi- ja varmennusraportoinnin perusteella. Sisäinen tarkastus voi myös informoida muista havaitsemistaan keskeisistä asioista ja luoda läpinäkyvyyttä sekä syvyyttä mm. yhtiön talous- ja toimintaprosesseihin sekä riskienhallintaan.

Parhaimman lisäarvon sisäinen tarkastus tuottaa, kun se on asemoitu tuottamaan syvää ymmärrystä ja tulevaisuuden katsantokantaa. Tämän se pystyy tarjoamaan tuottamalla konsernin laajuisen perspektiivin, käyttämällä hyödykseen erilaisia kriittisiä taitoja sekä riippumattomalla varmistuksella ja konsultoinnilla, joka tuo läpinäkyvyyttä yhtiön kaikilla tasoilla tapahtuvalle riskienhallinnalle.

Maliina Hakala-Kivinen

Hannele Malin

Lead Auditor, CIA

Vice President, Internal Audit, CIA, CCSA